

**Az AUKUS megállapodás
az „angolszász hatalmak” szempontjából**

The AUKUS Agreement
from the Perspective of Anglophone Countries

BARANYI TAMÁS PÉTER

KKI-elemzések

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszeri kiadványa

Kiadó:

Külügyi és Külgazdasági Intézet

Lektorálta:

Eszterhai Viktor

Szöveggondozás:

T-Kontakt Kft.

Tördelés:

Lévárt Tamás

A kiadó elérhetősége:

H-1016 Budapest, Bérc utca 13-15.

Tel.: + 36 1 279-5700

E-mail: info@ifat.hu

<http://kki.hu>

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

© Baranyi Tamás Péter, 2021.

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2021.

ISSN 2416-0148

<https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.KE-2021.61>

Összefoglaló: 2021. szeptember 15-én az Egyesült Államok, Nagy-Britannia és Ausztrália megállapodtak, hogy elmélyítik a közöttük lévő biztonsági együttműködést az „indo-csendes-óceáni övezetben”. Sok elemző úgy véli, hogy a „paktumként” is emlegetett egyezmény radikálisan átalakítja a csendes-óceáni térség jelenlegi politikai környezetét. Az AUKUS egyik fontos eleme, hogy Ausztrália mégsem Franciaországgal, hanem az Egyesült Államokkal köt hosszú távú szerződést tengeralattjáró-flottája fejlesztésére, ami megdöbbenetett az aláírt szerződéssel rendelkező francia felet. A jelenkori diplomáciában szokatlannul hirtelen és éles váltás újra szükségessé teszi a felek globális és regionális érdekeinek vizsgálatát. Elemzéssorozatunkban három szempontból vizsgáljuk az AUKUS létrejöttét: az „angloszféra” szempontjából; francia és európai perspektívából; valamint a regionális rend szempontjából. A jelen elemzés a brit, az ausztrál és az amerikai érdekeket vizsgálva arra a következtetésre jut, hogy az AUKUS a stratégiai adottságokból logikusan következik, de a politikai kommunikáció szintjén kellemetlen lehet az európai politikában. Emellett a három angolszász ország jelenlegi politikai problémáira logikus választ nyújt, de kulcsfontosságú partneri viszonyokat akár tovább is gyengíthet.

Kulcsszavak: Ausztrália, Nagy-Britannia, Egyesült Államok, AUKUS, ANZUS, tengeralattjáró, nukleáris, szövetség, védelmi ipar, indo-csendes-óceáni övezet

Abstract: *On September 15, 2021 the United States, Great Britain, and Australia signed an agreement to deepen their security cooperation in the 'Indo-Pacific region'. Many observers believe this agreement, often called a 'pact', will radically alter the present political environment of the Asia-Pacific region. Due to one important element of the AUKUS pact, Australia chose the United States over France for developing their submarine fleet, in spite of having a signed contract with France. This move, uncommonly sudden and sharp in contemporary diplomacy, makes it essential to revisit the global and regional interests of the participating countries. In a series analyses, we provide a scrutiny of the signing of AUKUS from three viewpoints: the Anglosphere perspective; French and European connotations; and the angle of the regional order. The present analysis takes into account British, Australian, and American interests and conclude that AUKUS is a logical consequence of the strategic environment, but it can be unpleasant in political communication. Furthermore, this deal gives a logical answer to some of the present problems of the three Anglo-Saxon countries, but it may further weaken other important partnerships.*

Keywords: *Australia, Britain, United States, AUKUS, ANZUS, submarines, nuclear, alliance, defense industry, Indo-Pacific*

2021. szeptember 15-én az Egyesült Államok, Nagy-Britannia és Ausztrália bejelentette az AUKUS egyezmény megszületését, amely egy sor együttműködést jelent a precíziós rakétatechnológia, a kvantumtechnológia, a „mesterséges intelligencia” és a kibervédelem területén, illetve azt, hogy Ausztrália nyolc darab atommeghajtású tengeralattjáró üzembe állításához kap segítséget az Egyesült Államoktól. Canberra ezzel egyoldalúan felbontotta a Párizssal fennálló szerződését, melynek értelmében a franciák biztosították volna Ausztrália tengeralatti képességeit dízelmeghajtású eszközökkel. A canberrai kormány először a briteket kereste fel ezzel a kéréssel, London pedig felajánlotta közvetítését Washington felé, hogy háromoldalúvá tegye az együttműködést. A cornwalli G7-csúcstalálkozó ideje alatt megkötött egyezmény értelmében a három angolszász ország a jövőben sokkal szorosabban együtt fog működni a globális politikában, és elsősorban az ázsiai-csendes-óceáni övezetben. A Külügyi és Külgazdasági Intézet elemzéssorozatában a kialakult új helyzetet három szemszögből értelmezi: a regionális politika szemszögéből, Franciaország nézőpontjából, valamint az angolszász országok felől vizsgálva. A jelen elemzés a részt vevő angolszász országok perspektíváját igyekszik megvilágítani, egyenként megvizsgálva a felmerülő védelempolitikai, gazdasági és politikai kérdéseket.

SZÖVETSÉGÉPÍTÉS A PACIFIKUMBAN – EGYESÜLT ÁLLAMOK

Washington számára az AUKUS megállapodásban a stratégiai környezet megváltozása volt elsődleges: az USA egyre inkább fenyegetésként éli meg Kína regionális befolyását, illetve különösen gazdasági erejét és a geopolitikai megaprojektként értékelt Övezet és út kezdeményezést. Az amerikai politika szégyenlősen kezelte a Kína-kihívást: Obama elnök alatt még „Ázsia felé fordulásban” gondolkodtak, Kína nevesítése nélkül, majd Donald Trump kormánya alatt „[indopacifikus térségre vonatkozó stratégia](#)” született. Az Indopacifikum implicit módon Indiát is megszólítja egy laza, Kína-ellenes csoportosulás potenciális tagjaként, amit a Négyoldalú Biztonsági Párbeszéd, a QUAD 2017-es „feltámasztása” is jelzett, hiszen az USA, Japán, és Ausztrália mellett India alkotja még az együttműködést. Az „Indopacifikum” koncepciója nem kevesebbet kívánt elérni, mint az Övezet és út kezdeményezés alternatíváját: finom függések hálózatát létrehozni, amelyek azonban nem Kína, hanem az USA irányába mutatnak. Korai európai elemzők arra mutattak azonban rá, hogy az Egyesült Államoknak sem gyakorlata, sem kellő akarata nincs ahhoz, hogy a gazdaság és a nemzetközi politika eszközeivel mélyítse el más országokkal való kapcsolatát: [Washington mindig is inkább a biztonságpolitikai együttműködés](#) és a kedvező fegyverzet-export eszközével érte el céljait. A 2020 novemberében megválasztott Joe Biden elnök külpolitikájának sarokkövévé emelte, hogy új életet lehel Amerika szövetségi

rendszeribe és a [multilaterális diplomáciába](#). Az új kormányzat Kínát illetően „tetejétől az aljáig” tartó stratégiai revíziót ígért, de az elképzelések versengése, valamint a politikai hátráltató tényezők számbavétele miatt [még ma sem beszélhetünk egyértelműen kiforrott stratégiáról](#). Washingtonnak különösen nehéz dolga volt a térség demokratikus országait „sorba állítani” Kína „feltartóztatására” és annak az amerikai váagnak a demonstrálására, hogy a demokratikus országok versenyképesebbek az autokráciáknál. A délkelet-ázsiai országok azonban nem demokrácia/autokrácia dichotómiában látják a kínai–amerikai versengést, így ezen országok hagyományos [semleges álláspontja megnehezíti az amerikai szövetségépítést](#). Mivel a komprehenzív „indopacifikus” szövetségépítés elakadt, Joe Biden kormánya lépéskényszerbe került, különösen a pírkatasztrófával felérő afganisztáni kivonulás és az elnök népszerűségének nyár végi zuhanórepülése nyomán.

Az AUKUS bejelentésének szeptember 15-i dátuma amerikai részről tehát elsősorban ebben a kontextusban magyarázható. Az Egyesült Államoknak demonstrálnia kellett, hogy övé a kezdeményezés a globális nemzetközi térben, és innovatív válaszokat tud adni a kihívásnak értékelt kínai befolyásszerzésre. Emellett az AUKUS létrehozása világos üzenet arról, hogy bizonyos országokat „nem fenyeget az afganisztáni forgatókönyv”, vagyis [Washington nem fogja magára hagyni a szövetségeseit](#). Amerikai szemszögből azonban az AUKUS nem jelent nagy változást a stratégiai körképben: bár az aláírással kétségkívül megszűnik az ausztrál „stratégiai bizonytalanság”, vagyis Canberra egyértelműen felsorakozik Washington mögé, a déltengeri ország eleve az USA legstabilabb szövetségeseinek számított. A nyolc darab új tengeralattjáró nem jelentős stratégiai előny a mintegy 80 tengeralattjáróval rendelkező kínai haditengerészettel szemben. A legfontosabb különbség a dízelmeghajtású és a nukleáris tengeralattjárók között [a legtöbb felszín alatt eltölthető idő](#); utóbbiak esetében ez szinte csak az élelmi-szer-mennyiségen és a legénység pszichológiai állapotán múlik. Ez azért fontos, mert így az ausztrál tengeralattjárók korábban jellemző 11 napos merülési idejét 77 napra ki lehet tolni, ami lényeges lehet a dél-kínai-tengeri hírszerzési akciók során, hiszen ezt a távot körülbelül 11 napba telik oda-vissza megtenni. A megheírszerzett merülési idő tehát elsősorban a hírszerzésnek hasznos. Az amerikaiak számára, akiknek eleve több nukleáris tengeralattjárójuk cirkál a térségben, mindez nem jelentős stratégiaileg. Ami védelempolitikai értelemben valóban jelentős lehet, az a brit–ausztrál–amerikai szövetség „21. századba emelése” azáltal, hogy az interoperabilitás erősítése mellett Washington a legféltettebb titkait is közössé teszi az AUKUS-ban: Auszália az első ország, amellyel az amerikaiak nukleáris technológiát osztanak meg azóta, hogy a britekkel az 1958-as kölcsönös védelmi egyezményt megkötötték. Emellett az amerikaiak stratégiai bombázókat is állomásoztathatnak ausztrál földön. Látható tehát, hogy stratégiaileg az erőforrások és a technológia egyesítése, a [védelmi szektorok egyfajta föderalizálása lehet a hosszú távon értelmes cél](#) – már amennyire a szuverenitásukra érzékeny amerikaiak ezt valóban képesek meglépni.

Gazdaságpolitikai szempontból az ausztrál üzlet nem meghatározó az USA számára. Bár nyolc tengeralattjáró megépítése alapvetően jövedelmező, azt hozzá kell tenni, hogy amerikai cégek az eredeti francia gyártás esetén is jelentős beszállítók lettek volna, a tengeralattjárók fegyverrendszereit pedig teljesen ők szállították volna. Természetesen az új AUKUS megállapodás nyolc tengeralattjárója drágább, mint a francia Naval Group által vállaltak, és bár ez nem sokat nyom a latban a komplex amerikai védelmi ipar számára, politikailag jól kommunikálható egy olyan elnökség számára, amelyik kiemelten foglalkozik a hirtelen értékessé vált „amerikai munkás” jólétével. Ennél azonban fontosabb, hogy az AUKUS-nak törvényszerűen erősítenie kellene a három ország közös beruházásait a különböző *high-tech* szektorokban, így a precíziós rakétatechnológia, a mesterségesintelligencia-fejlesztés, valamint a kvantumtechnológia területén. Ezek nyilván lassan beinduló, évtizedek alatt kialakuló gazdasági kapcsolatok, de kétségkívül már most kijelölnek egy bizonyos irányt, és valóban logikus lépés a Covid-19 sokkhatása után állami segítséggel, esetleg többállami összefogással a magas technológiába fektetni. Ennek megtérüléséről azonban nagyon korai lenne nyilatkozni, különösen úgy, hogy mindemellett éppen ezeken a területeken látszik kialakulni kiélezett verseny a nagyhatalmak között, amely egymás korlátozása mellett éppen [a különböző sztenderdek kialakítására fókuszál](#). Egy-egy inkompatibilis sztenderd vagy egy-egy zsákutcás technológiai fejlesztés nagy lemaradást is okozhat, mint ahogy [az az 5G esetében már megtörtént](#). Mindez csak azt jelenti, hogy a bátor gazdasági kezdeményezés éppen a Kínával szembeni fellépés miatt válik a jövőre nézve potenciálisan törékennyé.

Miközben tehát a konkrét stratégiai összképet kevésbé változtatja meg, az AUKUS kétségkívül bír hosszú távú potenciális előnyökkel, elsősorban a felderítés, a védelmi iparok potenciális „föderalizálása”, valamint az amerikai elkötelezettség megerősítésének politikai tőkéje miatt. Ugyanakkor már korán látható volt, hogy az AUKUS nagyobb botrányt kavart, mint ahogy azt akármelyik angolszász fővárosban várták. Franciaország úgy érzi, nem tájékoztatták a francia–ausztrál szerződés felmondásáról. Az ausztrálok és amerikaiak arra utaltak, hogy a franciák igenis tudtak az új felállásról, azonban Joe Biden a római G20-csúcstalálkozón ennek ellenére is elismerte, hogy „kétbalkezes” lépés volt az egyoldalú bejelentés. Ma már csak Canberra tartja fenn, hogy a franciákat időben tájékoztatták, de a tények valóban nem mutatják, hogy egyenes kommunikáció zajlott volna. Párizs visszarendelte konzultálni canberrai és washingtoni követét (először a bilaterális kapcsolatok történetében), és bár azóta nagyban oldódtak a feszültségek, az Európai Uniónak tudomásul kell vennie, hogy a globális kérdésekben még együttesen is csak másodrendű hatalom. Az EU mellett [a NATO-ban is megjelent a feszültség](#), hiszen az angol–amerikai tandem mellett Franciaország és az uniós országok másként látták ezt az ügyet. Bár a feszültségek szeptember óta nagyban enyhültek, kétségkívül érdekes fordulat, hogy az amerikaiak „megbékéltek” [az EU francia ihletésű „stratégiai autonómia” koncepciójával](#), ami potenciálisan azt implikálja, hogy az EU globális szerepének csökkenése mellett elfogadják az autonómabb, re-

gionális középhatalmi szerepet. Emellett az Ázsia-Pacifikumban sem egyértelmű az AUKUS megítélése: sok ázsiai országban rossz konnotációkat hív elő, hogy a „fehér” angolszász országok fonják szorosabbra az együttműködésüket egy olyan régióban, amelyben a jelenlétük is az ezerszer elátkozott [gyarmatosítás következménye](#). A megállapodásban szereplő [nukleáris tudástranszfer is rejt gyarmatosító érzületet](#): bizonyos országok akár az atomsorompó-szerződés fessegetése árán is megosztják a technológiát, hiszen „felelősek”, míg más országok esetében ez már nem volna eltűrhető. Az AUKUS tehát ellenérzéseket válthat ki a nem „fehér” politikai identitású országokból, és így „kétsebességessé” teheti az Indopacifikum amerikai értelmezését, bizonyos értelemben megosztva és leszűkítve azt. Emellett az AUKUS még egyszer aláhúzza, hogy az amerikai szövetségépítés a térségben mindig militarizált marad, és így a régió politikai–védelmi téren el nem kötelezett országai számára nem tud gazdasági ellenerőt mutatni Kínával szemben.

AUSZTRÁLIA – „A CIMBORA ODALENTŐL”

A déli kontinens nemzetközi politikáját látványosan meghatározza földrajzi helyzete és adottságai. A nagy, túlnyomórészt terméketlen és ritkán lakott Ausztrália alapvető élelmiszerekben is behozatalra kényszerül, így talán a világ összes országa közül a leginkább rá van szorulva a tengerhajózás biztonságának fenntartására. Kis népessége, hatalmas partvidéke és a tengeri utak hossza megköveteli, hogy szoros kapcsolatot ápoljon a térség tengeri hatalmával: ez 1942-ig Nagy-Britanniát, azóta pedig az Egyesült Államokat jelenti. Ausztrália azonban [kettős függésben](#) van, hiszen védelem tekintetében az Egyesült Államoktól, gazdaságilag pedig legnagyobb kereskedelmi partnerétől, Kínától függ. Az eltérő kultúrájú és állami berendezkedésű szomszédok között elhelyezkedő Ausztrália mindig kényes egyensúlyt tartott fenn ebben a kettős függésben, egészen Scott Morrison miniszterelnökségéig, illetve a Covid-19-világjárvány kitöréséig, amióta azonban a [kínai–ausztrál kapcsolatok lejtmenetbe kapcsoltak](#).

Ausztrál részről az AUKUS-hoz való csatlakozás elsődleges háttere a Morrison-kormány népszerűségének billegése, amit a 2019 végi bozóttüzekkel kapcsolatos politikai kommunikációs botrányok állandósítottak. Igaz ugyan, hogy a lakosság által [jónak ítélt járványkezelés](#) javított a megítélésén, de a 2020 tavaszán megszerzett [előnye azóta ismét fogyatkozik](#). Az új típusú koronavírus-járvány egyszerre volt lehetőség és veszély a canberrai kormány számára: amikor 2020 április végén a kormányfő nemzetközi vizsgálatot sürgetett a koronavírus eredetével kapcsolatban, az ausztrál belpolitikában [kifizetődő ötletet vetett fel](#), ugyanakkor valószínűleg nem gondolta, hogy ekkora ellenhatást vált ki Kína irányából. Azóta a kínai–ausztrál kapcsolatok mélypontra jutottak: Peking lényegében „diplomáciai fagyasztóban” tartja Canberrát, és gazdaságilag is igyekszik kellemetlen helyzetbe hozni az országot. Miközben Új-Zéland Ausztráliához hasonló politikát követ az 5G-hálózatok kapcsán, illetve hasonlóképpen szorgalmazta egy nemzetközi vizsgálóbizottság

felállítását, nem mérgesítette el viszonyát Kínával. Ennek az az oka, hogy Kína számára az Ausztrália-kérdés egyben szimbolikus ügy is: az ausztrál kormány lépéseit Kína [diplomáciai inzultusnak véli](#), emellett úgy tekinti, hogy Ausztrália választása a kettős függés kérdésében akár példát is mutathat más országoknak. Ahogy az ausztrálok gyakran mondják magukra, ők a „[kanári a szénbányában](#)”, vagyis a dolgok „korábban” történnek a déli féltekén, így pedig példával szolgálhatnak mások számára is.

A Kínával fennálló kapcsolatok romlása elszabadult, és már túlmutat az ausztrál kormányon, így a globális kínai–amerikai versengés kontextusában értelmezhető. Canberra számára tehát részben kényszerpálya volt, hogy egy nagy, látványos gesztussal a versengésnek a még mindig erősebb résztvevőjével azonosítsa magát a nemzetközi térben. Ausztráliának ugyanakkor az érvelés szerint valóban szüksége volt atommeghajtású tengeralattjárókra, hiszen így a tengeralattjárók legfontosabb békeidőbeli feladatát, [a felderítést fogják tudni érdemben ellátni](#), emellett pedig fontos számukra a többi járulékos haszon. Canberra számára fontos védelmi beszerzést jelentenek a [Tomahawk cirkálórakéták](#), illetve talán ennél is fontosabb a korábbiaknál szorosabb high-tech [védelmi ipari együttműködés](#). A legfontosabb talán azonban mégis az, hogy a Morrison-kormánynak, úgy látszik, van nagystratégiája Ausztrália számára, és azt más nagyhatalmakkal egységben, határozottan fel is tudja vázolni.

Mindez azonban nem csak növeli Ausztrália védelmi és ipari kapacitását. Többen felvetették, hogy az atom-tengeralattjárók gyártása, még ha a déli kontinensen is történik meg, veszélybe sodorhatja az adelaide-i [munkások megélhetését](#), miközben a high-tech szektorban létesülő munkák létrejöttéhez még évek, ha nem évtizedek kellene. Az AUKUS legátfogóbb kritikáját minden bizonnyal [Hugh White professzor nyújtotta](#), aki egyrészt rámutatott, hogy az első atom-tengeralattjáró csak 2040-ben lesz operatív, a 2030-as években pedig az ausztrál haditengerészeti kapacitás éppen az AUKUS miatt lesz sokkal gyengébb; valamint arra is, hogy az atommeghajtás technológiájához nincs elegendő tudásbázis és tapasztalat Ausztráliában, minthogy 1946 óta nem volt példa arra, hogy egy atomhatalom ilyen technológiát osztott volna meg bárkivel. Egy ilyen technológia fenntartása és működtetése technológiailag és humán erőforrás tekintetében is hatalmas feladat, és az ausztrál védelmi ipar teljes újragondolását igényli. White szerint Kína hatalmával együtt kell élni, Ausztráliának kontinentális védelemre kell berendezkednie, és nem szabad a mostaninál is jobban az Egyesült Államok amúgy nem mindig megbízható elköteleződésétől függeni.

Sokan rámutatnak, hogy az AUKUS részben kényszerpálya is Kína kereskedelmi kényszerítő intézkedései miatt. Nem volt jó jel ugyanakkor, hogy az AUKUS-t bejelentő sajtótájékoztatón Joe Biden amerikai elnök [mintha elfelejtette volna Scott Morrison nevét](#), és egy ponton csak úgy utalt rá a brit miniszterelnök mellett: „Köszönöm, Boris. És köszönöm, ugyanígy köszönöm a cimborának is odalentről”. Angolszász összefüggésben az ilyen bennfentes hangnem természetesen nem kivívó, de az ausztrál sajtó nem tartotta jó jelnek, különösen akkor, amikor Hugh White

szerint az AUKUS Ausztrália szuverén külpolitikáját szüntetheti meg. Paul Keating korábbi munkáspárti kormányfő ugyanezzel vádolja a Morrison-kormányt: [Ausztrália „stratégiai autonómiájának” kiárúsításával](#). Ugyan Keating saját, AUKUS-t jobbra támogató párttársait is bírálta, és a szorosabb amerikai szövetségnek jelenleg jelentős a társadalmi támogatottsága, az USA melletti erősebb elköteleződés végeredményben véget vethet az ausztrál külpolitika hagyományosan konszenzusos jellegének.

A CSENDES NYERTES – NAGY-BRITANNIA

Miközben az amerikai és az ausztrál szerep egyértelmű az AUKUS-ban, sokkal kevésbé világos, hogy milyen szerepet szánnak a briteknek. Emiatt is lehet, hogy Nagy-Britannia szenvedte el legkevésbé az együttműködés létrehozásával járó diplomáciai botrányt. Le Drian francia védelmi miniszter a másik két hatalom bírálata közben visszafogottan csak annyit állapított meg, hogy London a „[szokásos opportunizmussal](#)” járt el a kérdésben, lényegében csak közvetítve a két ország között. Bár Franciaország hazahívta konzultációra washingtoni és canberrai nagyköveteit – amelyre korábban nem volt még példa –, a londoni nagykövetet nem. Sem a franciák, sem a kínaiak nem támadták közvetlenül Londont, miközben Canberra és Washington kapta a diplomáciai felháborodás jó részét. Veszteséget tehát jóval kevésbé szenvedett el, de adódik a kérdés, hogy releváns szerepet játszhat-e Nagy-Britannia, illetve mit nyerhet az AUKUS-szal.

Nagy-Britannia végül hivatalosan is kilépett az Európai Unióból 2020. január 31-én, a jelenlegi tory kormány a Whitehall-ban pedig részben arra tette fel politikai tőkét, hogy le tudja-e vezényelni úgy a brexitet, hogy közben kezeli az abból adódó gazdasági problémákat, illetve képes-e új, globális jövőképet adni Nagy-Britanniának. Ennek része volt a 2021. márciusi [integrált stratégiai felülvizsgálat](#) is, melyben a brit külpolitika prioritásaként azokat a térségeket határozza meg, ahol a korábbi birodalmi hagyományok még léteznek, és London globális szerepfelfogásába illeszkednek. Így tehát az angol–amerikai különleges kapcsolat, a Kelet-Ázsiához, akár Hongkonghoz fűződő viszony, vagy éppen Ausztrália, sokkal nagyobb súllyal esik latba, mint a hagyományos európai kérdések. A brexit kapcsán a brit közéletben is egyre nagyobb szerepet kapott az „angloszféra” megfogalmazása, hiszen a túlbürokratizált Európai Uniótól ódzkodó britek arra mutatnak rá, hogy közös fellépés csak közös identitás esetén lehetséges, és míg ez egyre távolibbnak tűnik az EU számára, [az angolszász országok között eleve adott](#). A „globális Nagy-Britanniához” tehát egyelőre hiányzik [az Európán kívüli gazdasági szálak megerősítése](#), az angolszász országokkal fennálló katonai együttműködés és bizalom viszont meglehetősen magas fokon áll.

Az AUKUS így tehát logikus lépés a „globális Nagy-Britannia” felé tett úton. London számára talán a legegyszerűbb győzelem a szimbolikus térben aratott győzelem: a brexit utáni Nagy-Britannia sikertörténet, hiszen ötvennégy évvel

azután, hogy a birodalom feladta „Szeztől keletre” fekvő pozícióit, újra nagyobb szerepre tesz szert az ázsiai–csendes-óceáni övezetben. Fontos lehet a bejelentés időzítése is, hiszen az Európai Bizottság elnöke másnap mutatta be az EU indo-csendes-óceáni övezetre vonatkozó stratégiáját, amely az AUKUS-szal ellentétben alig került be a hírekbe. További hátrány az Európai Unió számára, hogy éppen zajlanak az EU–ausztrál szabadkereskedelmi tárgyalások, de a következő fordulót a francia–ausztrál [csörte miatt elhalasztották](#). Eközben a brit–ausztrál tárgyalások folytatódtak, és december közepén meg is kötötték a brexit utáni időszak első [szabadkereskedelmi egyezményét Ausztráliával](#).

Az együttműködésről eddig megjelentek nem specifikálják, hogy az atommeghajtású tengeralattjárók brit vagy amerikai modellek lesznek-e, de sokan eleve az amerikaiakat tartják befutónak. Ugyanakkor kérdés, hogy az USA valóban az ausztrálok rendelkezésére bocsátaná-e a saját legújabb technológiáját. Az amerikai gyártókapacitások mellett [már évtizedekre előre le vannak kötve](#), Canberrának pedig az USA-ban gyártottaknál kisebb eszközökre lehetne szüksége. Az Ausztrál Stratégiapolitikai Intézet igazgatója (*Australian Strategic Policy Institute, ASPI*), Peter Jennings szerint a briteknek nagy szerepet kell játszaniuk az AUKUS-ban, de mégis a Virginia osztályú amerikai tengeralattjárók beszerzése mellett érvel. Euan Graham azonban [azt szorgalmazza](#), hogy brit Astute típusú gépeket építsenek, már csak azért is, mert így a szorosabb brit–ausztrál együttműködés kiegyensúlyozhatja az amerikai oldalt. Washington pedig hajlamos lehet akár a profitmaximalizálásra, akár arra, hogy újra tranzakcionalista módon közelítse meg a külpolitikát – akár egy második Trump-kormányzat alatt. Természetesen Nagy-Britannia számára is kirívóan fontos a technológiai együttműködés a hatalmas befektetői és tudományos potenciállal rendelkező USA-val, valamint a hasonlóan fejlett, és a high-tech iparhoz szükséges erőforrásokban gazdag Ausztráliával. De talán ennél is fontosabb, hogy ha Ausztrália végül brit tengeralattjárókat rendel, azzal munkahelyek jöhetnek létre [elsősorban Skóciában és Észak-Angliában](#), ahol a londoni kormány szívesen fektetne be, és amely területek politikai támogatása is fontos, hiszen több körzet a torykra szavazott 2019-ben, de nem tekinthetők a kormányzat stabil fellegvárainak.

Nagy-Britannia számára stratégiaileg is fontos a szerződés, hiszen akárki is építi a tengeralattjárókat, a Brit Királyi Haditengerészet minden bizonnyal kiterjesztett állomásoztatási lehetőséget szerez Ausztráliában és függő területein, ami lényegében kiterjeszti [a brit jelenlétet a Csendes-óceán térségében](#). Mások a veszélyekre is rámutatnak, hiszen az ilyen szoros védelmi együttműködést joggal lehetne implicit biztonsági garanciának is tekinteni, a globális szerepét visszavenni készülő Nagy-Britannia, amely azonban alapvetően mégiscsak egy európai jóléti ország, nem biztos, hogy fel van készülve arra, hogy eszkaláció esetén egy [kínai–ausztrál konfliktusban találhatja magát](#), amihez a tengeri kereskedelem és a tengeralatti kábelek biztonságának szavatolásán túl nem biztos, hogy sok primer érdeke fűződik. A védelmi egyezményeket azonban elsősorban béke idejére kötik, és úgy tűnik, hogy az AUKUS egyik fő célja, a védelmi ipar felpörgése már be is

indult. Két nappal az AUKUS egyezmény megkötése után a BAE Systems és a Rolls-Royce állami megrendeléseket kaptak, hogy új atommeghajtású tengeralattjárókat tervezzenek a Brit Királyi Haditengerészet számára. A brit kormány számításai szerint tehát nemcsak az észak-angliai munkások járnának jól, hanem az egész védelmi ipar, és később a high-tech szektorok is.

A brit kormány számára nagyon fontos hangsúlyozni ezeket az eredményeket, különösen abban a helyzetben, amikor a brit gazdaság az 1707-es nagy fagy óta a [legnagyobb mértékben zsugorodott](#) a Covid-19-világjárvány miatt, [Londonban rendszeresek a tiltakozások](#) az újabb korlátozó intézkedések ellen, [Boris Johnson miniszterelnök népszerűsége](#) pedig politikai kommunikációs botrányok miatt történelmi mélypontra süllyedt 2021 végére. A Boris Johnson vezette brit kormány egyik legnagyobb sikere éppen a brexit következetes keresztülvitele volt, amelynek következtében a toryk Margaret Thatcher 1987-es győzelme óta nem látott [többséggel nyerték meg a 2019-es választást](#). London számára tehát az AUKUS kevés diplomáciai problémát jelentett, a legnagyobb nyereséget és a legkisebb kockázatot könnyelheti el védelmi területen, gazdasági és belpolitikai téren pedig csak pozitív eredményeket várhat. Gazdaságilag az egyetlen zavaró tényező, hogy a brexit melletti kiállás egyik alaptétele volt, hogy a brit gazdaságot egyfajta „[szingapúri modellre](#)” lehetne átállítani az Európai Unión kívül, amelyben nagyobb szabadság és kevesebb szabályozás érvényesülne, és a szigetországot jobban a felemelkedő ázsiai piacokhoz kapcsolná. Kérdés azonban, hogy ezzel a kimondottan angolszász együttműködéssel mennyire összeegyeztethető az ázsiai piacokon való pozíciószerezés is – habár ez kétségek kívül egy hosszabb távú probléma.

ÖSSZEGZÉS

Az AUKUS megállapodás mindhárom angolszász részt vevő ország számára fontos volt belpolitikailag, stratégiaileg és gazdaságilag is. Az USA azt kívánja mutatni, hogy innovatív módon tud valódi, megbízható szövetséget építeni az indo-csendes-óceáni térségben, és védelmileg fel tudja sorakoztatni a sokáig éppen hintapolitikájával kitűnő Ausztráliát. Az egyezmény konkrét védelmi képességekben nem túl jelentős Washington számára, azonban a megnövelt csendes-óceáni jelenlét fontos. Ennél is fontosabb, hogy két jelentős országgal szorosabbra fűzte kapcsolatait a high-tech szektorok együttműködésében. Ausztrália számára fontos, hogy az ingadozó megítélésű, a Kína-kritikus ívre már ráállt Morrison-kormány politikai nyereséget könyveljen el az amerikai kapcsolat erősítésével. Bár egyelőre inkább veszélybe kerültek állások bizonyos ausztrál szektorokban, hosszú távon a tudományos-technológiai transzfernek köszönhetően létrejöhetnek újak. A konkrét védelempolitikában azonban az alknak sok a bírálója, hiszen az új tengeralattjárók 2040-ig nem állnak üzembe, és a 2030-as években kimondottan sebezhetővé teszik a kontinensnyi országot. Bár a cirkálórakéták

fontos képességet jelentenek az ausztrál védelem számára, ettől a képességbe-
li lemaradástól nehéz eltekinteni. Mindemellett Canberra és Washington jelentős
diplomáciai vereséget is elkönyvelhetett az AUKUS bejelentése körüli visszássá-
gok miatt, amelyek azonban nem hatottak ki Londonra. Jelenleg úgy tűnik, hogy
a csendes Nagy-Britanniát érheti a legkevesebb hátrány és a legtöbb előny az
AUKUS megállapodásból: a belpolitikailag is kevésbé visszás ügy stratégiai és vé-
delmi szempontból is London számára a legjobb. Mivel az üzlet során Canberra
valószínűleg brit tengeralattjárókat fog beszerezni, ez a toryk számára egyes skót
és észak-angol választóközeteket jelent, emellett pedig tovább pörgeti a brit
védelmi ipart, annak minden pozitív hozadékával együtt. A tory kormány számára
azonban fontos a szimbolikus győzelem is, hiszen Boris Johnson politikai tőkéje
az, hogy „kihoz valami jót” a brexitből, amibe kiválóan illeszkedik egy olyan megál-
lapodás, amelyből London profitál a legtöbbet.